

10.02.2000

10.02.2005

Skus

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Muzeum Pomorskie Arm. Krajowej
Wojsko w Olsztynie
ul. Podmurzańska, tel. 0549 66 65 22 188
e-mail: fepak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Anna Debska ?

87-100 Toruń

Toruń
AK

++ Debska Romana
z d. Drobik

UK: 516/516 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — Debska Romana.....
T: Ki. 516/516 Pom.....
Toruń A.R......

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 -- relacja właściwa k. 5 s. 1-7
- I/2 -- dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- I/3 -- inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 -- dot. rodziny relatora —
- III/2 -- dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 -- dot. ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III/4 -- dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 -- inne... —

IV. Korespondencja

1) z Fundacje k. 1 s. 1-2
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 11

VI. Fotografie - zbiór ikonografii

I/1 R E L A C J A

- relacja Anny Dębskiej o Romanie Dębskiej
str...1-4..... rkps k. 2
- biogram Prof E. Zawackiej o Romanie Dębskiej
str...5..... mps k. 1
- biogram dc T. Jaszowskiego o Romanie Dębskiej
str...6-7... rkps k. 2

576 Pa

1

I/A.

+
1870 ROMANA DEBSKA

z domu Drobik ur. 7. II. 1892 r.

w Bojanówce pow. Radzyni Podlaski,
rodzice Józef i Karolina z d. Roman, ojciec adiutant
Wykształcenie pobiera na parafii ^{małże}
w Siedlcach, potem zostaje wiejską
nauczycielką.

¹⁹¹⁷
Po wyjściu za mąż zajmuje się jedynie
rodziną, wychowując 5-ro dzieci. Dwoje
umiera w dzieciństwie.

W 1932 r. mąż - Kazimierz, pracujący
jako policjant, zostaje przeniesiony do

^{nr 1918}
Torunia. Dwa synowie: Stanisław i

^{nr 1921}
Tadeusz uczęszczają do gimn. im. M. Kopernika

^{nr 1922}
w Toruniu, działając aktywnie w ZHP.
Córka - Anna kształci się w gimn. im. Król. Jadwigi.

W tym czasie R.D. zapada na zdrowiu -
^{okres 1932}
gruźlica toczy jej organizm. Wjeżdża do
sanatorium, do Zakopanego.

Wojna 1939 r. rozbija rodzinę. Mąż wyjeżdża
do Kukowa, gdzie pracuje ~~funkcyj~~ w opiece

202

W czasie wojny
spotecznej, syn Tadeusz, który właśnie
zdał maturę, też się udaje do ^{Krzynki} ~~Redy~~
w Kukowie; starszy syn Stanisław, po skoń-
czonej szkole Podhorążych w stopniu
1938 w
porucznika walczy pod Kockiem. Udaje mu
się uniknąć niewoli i wraz z kilkoma
kolegami przedostaje się także do Kukowa.

Obaj synowie działają aktywnie
w AK. ²⁰¹² ~~Arrestowani~~ ¹⁹⁴⁰ zostają osadzeni
na Zamku w Lublinie, przenieśmi
potem do Oświęcimia, a następnie
do Flossenbürga. Tam Stanisław zostaje
rozstrzelany. 1942 w

R.D. zostawia ^{ni Tamara} ~~sejona~~ z matką ~~domusdzą~~
i córką kilkunastoletnią, sama o stabilnym
zdrowiu, wyizolowana zmartwieciem,
troską o żywiość i opat, dręczona tęsknotą
za bliskimi, dzielnie stawia czoła
przeciwnościom losu.

Matka - staruska umiera. 1941

R.D. wraz z córką ^{Anna} zostają wyrzuceni
 z dotychczasowego mieszkania <sup>(Poznańska 14
 form. ml.)</sup>
 Dostają jako mieszkanie zniszczoną ^{Poznańska 105} rudernę
 bez ^{podłogi} światła i wody, o pojedynczych oknach.
 Srogią, wjeźnię zimną mrozą mieszkanki
 nędznej chatupki. O opał b. trudno.

Córka pracuje jako pracownica rolna w Tomlinie.
 Po pracy, wraz z matką robią swetry, rękawiczki i t.p. trykotażę, by zarobić na cukier,
 kartki na chleb, czy kupić nieco wędliny
 by móc wysłać paczkę do KC Syrowi.

Z kartek polskich trudno wyżyć, a o wysta-
 niu czegoś nie ma mowy.

W tym to okresie R.D. angażuje się
 do pracy konspiracyjnej. Przez matkę
 mieszkanko położone w głębi podwórka
 posesji przy ul. Poznańskiej 105 przewinęto
 się pod pozorem zamówienia swetra
 wiele osób...

31. III. 1944 R.D. zostaje aresztowana

i osadzona wareszcie na Watach. ^{w Toruniu} Potem przewieziona do Bydgoszczy na Waty, a nastepu do Stutthofu. Nr ober. 800 3.9 Blok 1/3

I list 2 dn. 14 IX 44

Enkluowane 25 IX 45 ^{Kontrola poster}
^{brak}

Parost 25 IX 45

z rodziny bliźniaczej z wojennek matki,
które zostały przydzielone państwu
 ✓ Jadze Krone Duchis, Stefania Swetina
 ✓ Wanda Ostrowska, Maria Bury i jej matka
 ✓ Bronisława Jagulska

Dębska Romana, z. d. Drobik (1892 - 1970) *Anna Maria E* 5

Ur. 7 lutego 1892 w Bojanówce, pow. Radzyń Podlaski, córka administratora majątku Józefa Drobika i Karoliny z d. Roman. Z zawodu nauczycielka, zamężna od 1917 r., żona funkcjonariusza policji Kazimierza Dębskiego, wychowywała pięcioro dzieci. Od 1932 zamieszkała w Toruniu. W czasie okupacji wysiedlona do rudery przy ul. Pomnańskiej 105, mieszkała tam z kilkunastoletnią córką Anną. Chora na gruźlicę, ułomna, utrzymywała się z robienia swetrów. Wysyłała do obozu paczki do dwóch uwięzionych w 1940 r. synów, żołnierzy ZWZ, z których Stanisław został rozstrzelany w 1942 r. /Romana była siostrą Mariana Drobika ps. "Dzięcioł", zamordowanego szefa wywiadu Komendy Głównej ZWZ - AK/. Zaprzysiężona do AK prawdopodobnie na początku 1943 r., pełniła dla komórki wywiadowczej Inspektoratu Toruń funkcję łączniczki i gospodyni punktu kontaktowego. Współpracowała z I. Dudier, W. Ostaszewską, M. Canty-Bury, B. Jagielską, Aresztowana przez Sipo z Bydgoszczy razem z Canty-Bury i kilku oficerami AK dnia 31 marca 1944 r., w związku z wpadką Komendy Okregu Pomorze, przechodziła ciężkie śledstwo w Toruniu i Bydgoszczy, nikogo nie zdradzając. Osadzona we wrześniu 1944 r. w obozie Stutthof z numerem 80039. Ewakuowana 25 kwietnia 1945 r. barką do Rugii, powróciła ciężko chora do Torunia 25 maja 1945. Zmarła 1 października 1970 w Toruniu. 82

guz
raport

2 d. Drobke

Dębska Romana (1892-1970), Iżerowiec Inspr. AK Tomii.

Urodzona 7. II. 1902 r. w m. Bojandukaport, Radymi Podlaski;
córka Józefa, administratora majątku i Karoliny z d.
Roman. Z zawodu była nauczycielką. Od 1917 r. była ronną
funkcjonariuszką Policji Państwowej, z którego od 1932 r.
mieszkała w Tomciu, wychoycie pięcioro dzieci.

W czasie okupacji została wywieziona z ostatniego
mieszkania do siedziby firmy ul. Pomorskiej 105. Chora
na gruźlicę i astmę, umywalkała siebie i kilkuosobną
leżącą córkę Annę z rodziną sześcioro. Wyjechała pociągiem do
dwóch więziennych w obozach sybiru. Zaprowadziła do
AK prawdopodobnie nie przed 1943 r., pełniła funkcję
wielki i gospodyni punktu kontaktowego dla komórki
wywiadowej Inspr. Tomii. Przejmowała ~~...~~

z ~~...~~ Wanda, ~~...~~ ps. "Lucja" i Marię Canty -
Bury ps. "Marta", które pracuje w parowozowni Kle-
czyli w Tomciu, były czynne w wywiadzie kole-
jowym i organizowały Iżerowiec ~~...~~ ^{organizacji Inspr. AK To-}
Kudlińskiego ps. "Witold" oraz Kazimiera Paterskiego

ps. "Zbyszek". Dębska funkcjonowała meldunek do Inspr.
Dudka, zamieszkała w Podgornu, a następnie do

Haliny Inzeromskiej ps. "Ludwika", reprezentacji WSK
KO Tomione AK, na ul. Marnarskiej, gdzie mieszkała i
Przeistot Piłkiewicz ps. "Zbik", wówczas kmat Inspr. To-

mm. (Przelegoś. tu także Henryk Guetzmaier ps.
"Andrzej", "Marle", szef Wydz. Iżerowii. KO AK Tomione, w-

"po organizowaniu Iżerowii wywiadu kolej-
owego KO). W Tomiu marca 1944 r. Dębska

została aresztowana przez Sipo w Bydgoszczy, razem z M. Carty-Bury i kilkoma oficerami AK podczas wielkiej "wzrypy" Obrozu, która nastąpiła po aresztowaniu Gustawa Olszewskiego ps "Gracjan". (Wzrost, w poł. marca tego roku wstąpił aresztowani A. Kudziński i K. Palęski). Przechodziła więzienie śledcze w Toruniu i Bydgoszczy, niktogo nie zdradziła. W końcu lipca została przesłana w obóz koncentracyjny Stutthof z nr. 80039, gdzie zachowała godny postawę. Pomimo złego stanu zdrowia obojętne przeżyła. Ewakuowana 22. V. 1945. Przekazana do Rugii, powróciła wiosną do Torunia 25. V. 1945. Zamieszkała 1. X. 1945 r. w Toruniu.

Brat Dzbroki ppik Marian Drobik ps "Dziwot" był sekretarzem wywiadowym Kandy Główniej Wz- AK, pseudonimem został Jan Niesioń. Drobik synowie, ^{rodzimi} ~~rodzime~~ 242, ^{rodzimi} ~~rodzime~~ byli w 1940 r. w Toruniu. Stał się członkiem PSZ na strażnicy w 1942 r. Trzeci syn był żołnierzem PSZ na Zachodzie. Córka Anna, zamieszkała bibliotekarka toruńska, mieszkała ^{w Toruniu} ~~w Toruniu~~ w dzielnicy Polgon, ul. Pomorska 15.

AP AK, T.: Carty-Bury M., Dzbroka R. (rel. własna i córki), Ostaszewska W.; Zawacka E., Słhice W AK ...

Jadwiga Janowska

II. Materiały uzupełniające relację: Dębska
Romana

1. Notatka dotycząca listu wystanego
przez E. Zawacką (oswiadczenia) do Armii
Ścsanieckiej ze wzmianką m. in. o
Romanie Dębskiej, kserkop. relp. Akerii
Karwet (siostry Armii) k. 1 s. 1
2. T. Jaszowski, Biogram Romany
Dębskiej, [w:] Słow. biograficzny konspi-
racji pomorskiej 1939-1945, Wyd. FA PAK,
t. XV, Tomni 1997, cz. 3, s. 50-51, kserkop. k. 1 s. 2

Szwajcarka Anne

Wydziałem A. Szwajcerek, nasz. oświadczenie
 w sprawie karty, kopio. dla M. Karmatowej)
 w oparciu o zbior^{Fundacji} ^{Archiwum} w tym o Teles Romanu
 Dębskiej (sygn. K 516) i Franciszka Bendigę (sygn. M-30)
 stwierdzam, że Anne Szwajcarka była żołnierzem AK.
 obwod. Toruń - powiat. współpracowała z F. Bendigiem
 kier. wydz. II sztabu komendy Okręgu Pomorze. Mn. W.
 od 1943 r. Kilkakrotnie przenosiła rozkaz do R. Dębskiej
 zamieszkałej przy ul. Porucznika 105 w Toruniu.

Toruń 19. VI 1990. (i) Elżbieta Zalska
 kpt AK "ZO"

oryg. w karcie osobowej:
 W: 599/599 Pom. Szwajcarka Anne (Toruń) - oz. II J.

Dębska Romana z d. Drobik (1892–1970), łączniczka Insp. AK Toruń. 2

Urodzona 7 II 1892 r. w m. Bojanówka, pow. Radzyń Podlaski; córka Józefa, administratora majątku i Karoliny z d. Roman. Z zawodu nauczycielka. Od 1917 r. była żoną funkcjonariusza Policji Państwowej, z którym od 1932 r. mieszkała w Toruniu, wychowując pięcioro dzieci. W czasie okupacji została wysiedlona z własnego mieszkania do rudery przy ul. Poznańskiej 105. Chora na gruźlicę i ułomna,

⁵⁰
Słou. biograficzny konspiracji pomorskiej 1938-1945,
Wyd. FADAK t. XV, Toruń 1997, s. 3.

utrzymywała siebie i kilkunastoletnią córkę Annę z robienia swetrów, wysyłała paczki do dwóch uwięzionych w obozach synów. Zaprzysiężona do AK prawdopodobnie na pocz. 1943 r. pełniła funkcję łączniczki i gospodyni punktu kontaktowego dla komórki wywiadowczej Insp. Toruń. Współpracowała z Wandą Ostaszewską ps. „Łucja” i Marią Canty-Bury ps. „Marta”, które pracując w parowozowni Kluczyki w Toruniu były czynne w wywiadzie kolejowym i organizowały łączność dla oficerów Insp. Toruń, Antoniego Kudlińskiego ps. „Witold” i Kazimierza Paterskiego ps. „Zbyszek”. Dębska przносиła meldunki do Ireny Ducier, zamieszkałej na Podgórzu, a zwłaszcza do Haliny Krzeszowskiej ps. „Ludmiła”, referentki WSK KO AK Pomorze na ul. Warszawską 8, gdzie mieszkał też Bronisław Pietkiewicz ps. „Zbik”, wówczas kmdt Insp. Toruń. (Przebywał tu także Henryk Gruetzmacher ps. „Michał”, „Marta”, szef Wydz. łączności KO AK Pomorze, współorganizujący łączność wywiadu kolejowego KO). W końcu marca 1944 r. Dębska została aresztowana przez Sipo w Bydgoszczy, razem z M. Canty-Bury i kilkoma oficerami AK podczas wielkiej „wsypy” Okręgu, która nastąpiła po aresztowaniu Gustawa Olszewskiego ps. „Gracjan”. (Wcześniej, w poł. marca tegoż roku zostali aresztowani A. Kudliński i K. Paterski). Przechodziła ciężkie śledztwo w Toruniu i Bydgoszczy, nikogo nie zdradzając. We wrześniu tegoż roku została osadzona w obozie koncentracyjnym Stutthof z nr. 80039, gdzie zachowała godną postawę. Pomimo złego stanu zdrowia obóz przetrwała. Ewakuowana 22 IV 1945 r. barką do Rugii, powróciła ciężko chora do Torunia 25 V 1945 r. Zmarła 1 X 1970 r. w Toruniu.

Brat Dębskiej ppłk Marian Drobik ps. „Dzięcioł” był szefem wywiadu Kmdy Głównej ZWZ-AK, zamordowany został przez Niemców. Dwaj synowie, również żołnierze ZWZ, uwięzieni byli w 1940 r. w obozach. Stanisław został rozstrzelany w 1942 r. Trzeci syn był żołnierzem PSZ na Zachodzie. Córka Anna, zasłużona bibliotekarka toruńska, mieszka w dzielnicy Podgórz, ul. Poznańska 15.

AP AK, T.: Canty-Bury M., Dębska R. (rel. własna i córki), Ostaszewska W.; Z a w a c k a E., *Szkie WSK*...

Tadeusz Jaszowski

IV/1. Korespondencja z Fundacją

1. List Anny Debskiej do Fundacji
z 28.01.1998, odpis oryg. k. 1 s. 1-2

Toruń, 28.01.98¹

Szanowna Pani,
(Szwamiecha Maria):
wreszcie znalazłam

kartkę z informacją o p. Kuchar-
skiej. Jest to odpis z z kartoteki
Archiwum. Oryginał jest z pewnos-
cią w kartotece, zapewne
gdzieś przedstawiony. Pewnie
należy przejrzeć całą kartotekę,
by go znaleźć - przypominaj
wszystkie nazwiska na literę K.

Oddawczyni tego listu. to
p. Stasia Gónciarz (ul. Hallera 17m.3)
też bibliotekarka, otowiek selachetny
i całkiem pewny. Gdyby były jakieś
sprawy między nami, będziemy się

2

przez Niej kontaktować (osobiście nie
przez pocztę)
Ponieważ mój p. Kucharzski
był majorem, myślałem że o nim,
a może i o jego żonie mógłby
udzielić bliższych informacji
p. Polak (ul. Drzymaty). Też oficer,
prowadzący ^{od lat} sprawę kombatanów
tu na Podgórzu. Nie mam jego
bliższego adresu, ani nr telefonu.

Bardzo serdecznie pozdrawiam
Panią oraz Kochanek
Panią Elżbietę, ktora jęsc
się nisko.

ps.

Brat już ma paszport. Ale sza!
Wszyscy wiedzą, że przypędzą
za rok.

Hanna Dłubka

T:K-516/516 Pomr.

Tomin

Debska Roma
V. Karty informacyjne
K. 11

1.

2. 5 16 Rom

3. Toruń¹
AK Bydgoszcz

H. Dębska Romana 5 z d. Drobik

6.

7. Dębska

8. Józef Karolina
z d. Roman

9 ur. 6. 2. 1892 Paganówka
pens. Radeżyh

10

11 ansat. Toruń Pogon str. 105
od 1. 8. 1944 obóz Słubice

12. M. St. I-III-2827

(K82)

1 2 3 Tomi? 2,

4 Dembska Romana 5 Drobiki

6 7 Demska

8 Józef, Karolina zd. Roman 9 6.2.1892 Pojaniówka
pow. Radzyń (66)

10 11 80 039 polsk.
od 31.3.1944

12 M. St. I-III - 2827

verte

aresztowana w Toruniu, Posenerstr. 105
od 1.9.1944 w obrotach Stutthof - aresztowana przez
Sipso Bydgoszcz
pow. przynależność do Ruchu Oporu

Dębska Romane

Tom 3,
17K

romane tel 2. części Armii bibliobloty 15^{IV} 81

Marta była manufakturą, nie pracowała zawodowo
5-wo dzieci, Anne najmłodszą i tylko 2 nie
marta smierkała

Ojciec policjant z Łukowa

Marta utrzymywała się z robienia portretów

była przesiedlona z Pomarańczy 15 na Pomarańską

105 - 4 podwórku przy drugim poboj i klinic

można było mieć popioły

Przechodziła Ostrowska, Indurawa, Cady Bury

516

4.

Dobrotka Romana, ps ... zed Dobrotka
1892 ps Rodziny
wtykajee, drabine

Mieszka Skupaj z domu Kosa Poczta Porucznik 105
Kresnicka Agnieszka? z cesty 1920?
inifektowata?

60000 ^{poza 10000} w 1929 w Toruniu wazim z Cesty Torun
od 1. IX 44 w Stutthof w obaz 80 039 (poczta koresp.)

czke Anna Dobrotka pracuje w Krynicy Wlochy
Felix Poczta tel 201 96

pamiatki, fotografie, karta pamiate

5/6

Tomni 5.

Dzbołka Romana

- Młom me tajemniczo awertowane warem
z Banty - Bony (Went) dn 31. III 44 u Tomni
- wyspa: drobne, @ompia, garnie ciawe (blondyba?)
miankała me Podporow. daleka Porowidła
mieda wady chodni - brodno?
- tajemniczo p. Ostarcowka podaje, ze spotkela po
wopnu pami3, ktoreg wygonyta z corky Dzbołki
(4 czamie skrypcy kielkociskat), to pam, z
ktoreg me mieda rozmawac, bo byla u towarzyski
podata miy Hama - pracowata w Ruzynicy kuy.
muy

1, +

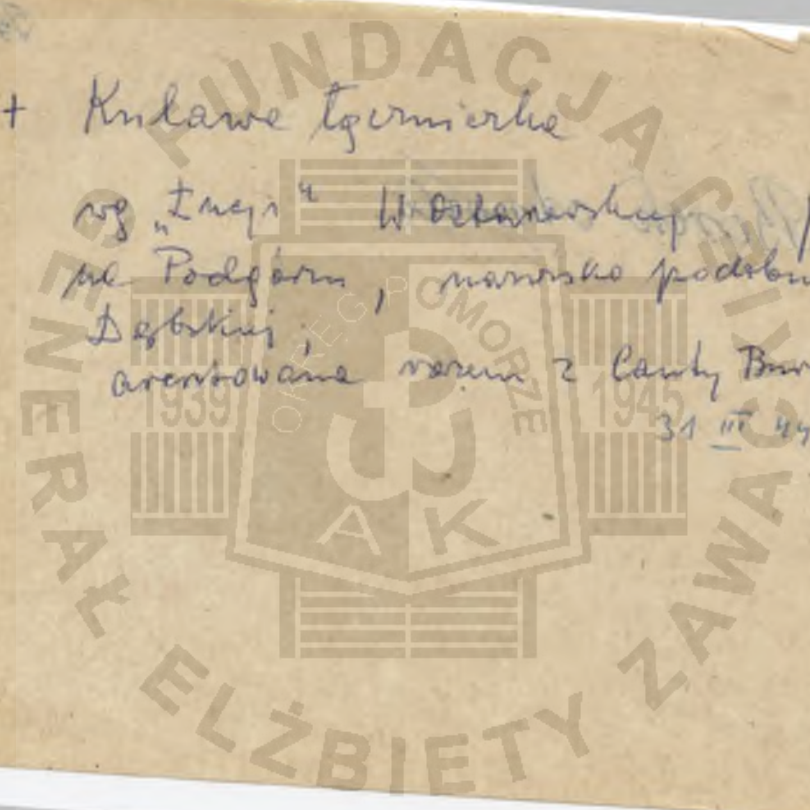
Przyjęte

++ Kuchawce Igernierke

6.

wg "Lacyn" W. Dobrowolski punkt
nad Podgórni, monastko podobne do
Dobroki, arenowane w roku 2. Cawty Bony 1944

31 III 44

Debska Roman 7.

ODCINEK
1939
1945
Kotłochyżki,
Dzbież,
Kosówkie,
100g, ogólnie
i adres nadawcy

ODCINEK
1939
1945
M. Marcinkowka
Bystrwałd por. Luban
Pomorie
100g, ogólnie
i adres nadawcy

Przekazy poczkowe przystane w 1946r.
jako pomoc od wojny zmiare

tomii 8

Dybisca (prawdopodobnie) kulawa
awers stronie 1117 1944 roku.

źródło: kol. W. Ostoję Ostrowskiej

sa

8

HK 9
Jonin

DEBSKA Tomama

Legzewska Insa HK Jonin Zeprysiešona
prowdop. na poz. 1943 v. pėituta funkcija Legzews-
ka i gospodyni punktu kontrole dla komorki
nyriad Insa Jonin. 15 kowca miloca 1944 v.
wesoławaia przez Sipa o Bydgoszczy. Obor kowc.
Stutthof pnetrylliwia

Zob. St. Biogr. Insa Tomarskiej, T. 3, str. 50
Fundacja „Michalin Tomarskiej HK”
Jonin, 1997 v.

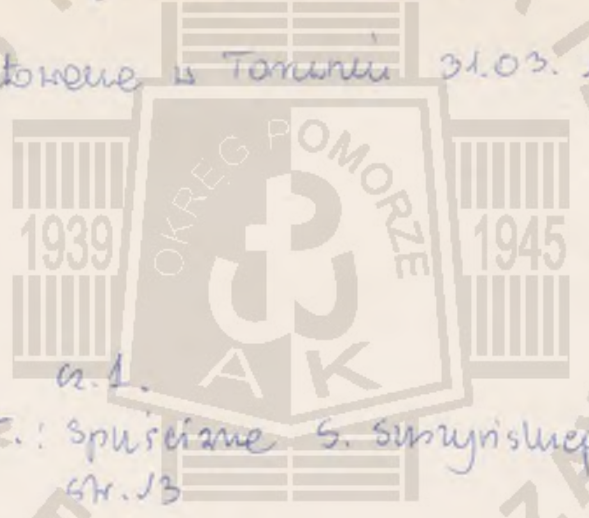
4. Dec / 2001

11

Torun¹⁰
AK

Dębska Romana

Amstokowa w Toruniu 31.03. 1944 r.

n. 1.

20b. T.: Spis listów S. Smarzyńskiego, II Kółka,
nr. 13

HMM-96

10

na prośbę Pani Profesor^M
E. Lewackiej wyplano
zaproszenie na otwarcie
nowej siedziby Fundacji
30.05.2006 r.

„Sien”

10

ARCHIWUM
Egzemplarz Zamachów

poz. 516/10

data wstępu

4. Podziemnie - 1945

Kobagn.

colle. Marie Tisdale
1000, ul. Białostocka

Toruń

Toruń

Debska

++ Debska Romana

18 II 1948

Dębska Romana

